

кантактнага дыялогу з разнастайнымі іншакультурнымі праекцыямі. Вось чаму даволі слушным ўяўляецца сцвярджэнне, што асоба, арыентаваная на традыцыю, павінна ўдзельнічаць у доўгатэрміновым культурным будаўніцтве або сваімі творчымі новаўвядзеннямі спрыяць паспяховаму ажыццяўленню гэтага праекта. Арсенал сродкаў, якія могуць уключацца ў поле структурна зменлівага культурнага ўтварэння, здольнага да пераналаджвання, перагрупоўкі, самы разнастайны, у тым ліку і ў дачыненні да яго прасторава-часовага паходжання. Важна заўважыць, што інавацыйныя зрухі могуць адбывацца, у тым ліку, і шляхам культурнай рэканструкцыі гістарычнай спадчыны, яго «дынамічнай кансервацыі», калі даўно забытае ў новым культурна-змястоўным кантэксце атрымлівае іншы ракурс бачання, гучання, успрымання. Падобны культурна-мадэрнізацыйны эффект магчымы, на наш погляд, дзякуючы, у шэрагу іншых прычын, і змене структуры складнікаў традыцыі, што набываюць новую канфігурацыю ў выніку якаснага перайначвання сістэмы з улікам дадатковых прырашчэнняў. У дадзеным выпадку як нельга лепш спрацоўвае механізм «змешвання ўсвядомленых і неўсвядомленых элементаў» (Г. Д. Бергман), аб'ектыўных і суб'ектыўных, унутрыасобасных матываваных рэгулятараў і выбарчага падыходу да засваення культурна-гістарычнага вопыту і наступнага пераводу яго ў рэстр актуальнай культуры.

Літаратура

1. Кондаков, И. В. *Интерсубъективность культуры* / И. В. Кондаков // *Человек как субъект культуры* / Отв. ред. Э. В. Сайко. — М.: Наука, 2002. — С.152–178.
2. Порус, В. Н. *Интеллект как культурная ценность* / В. Н. Порус // *Вестн. Рос. филос. общества.* — 2009. — №1 (49). — С. 79–85.
3. Сайко, Э. В. *Субъект и субъектная составляющая в становлении и культурно-историческом выполнении пространственно-временного континуума социума* / Э. В. Сайко // *Человек как субъект культуры* / Отв. ред. Э. В. Сайко. — М.: Наука, 2002. — С. 13–39.

В. М. Губская
УА БДЭУ (г. Мінск)

АСАБЛІВАСЦІ ЎСПРЫНЯЦЦЯ ЛІТАРАТУРНЫХ ТВОРАЎ МАКСІМА ГАРЭЦКАГА КІТАЙСКІМ ЧЫТАЧОМ

У лютым 2018 г. спаўняецца 125 год ад нараджэння класіка беларускай літаратуры Максіма Гарэцкага. Пакутлівы шлях выпай на яго лёс. Змагаючыся за права слова на роднай мове, ён страціў права на

ўласнае жыццё — у лютым 1938 года быў расстраляны па справе СвБ, як і большасць дзеячоў нацыянальнага адраджэння. Аднак паспеў пакінуць заповіт нашчадкам: не шкадуючы сіл, рабіць усё магчымае і нават немагчымае ў высакароднай справе адраджэння нацыянальнай культуры, у распаўсюджванні ведаў пра беларускі край, пра яго выдатных сыноў, што прысвяцілі сваё жыццё слугаванню Бацькаўшчыне.

Сёння асоба Максіма Гарэцкага, класіка беларускай літаратуры, шырока вядома не толькі ў межах нацыянальнай культуры, але і ў сусветнай літаратурнай прасторы. Творы М. Гарэцкага разглядаюцца ў кантэксце дзейнасці такіх майстроў рускай літаратуры, як М. Гоголь, Ф. Дастаеўскі, М. Гумілёў, Б. Пастэрнак, Л. Андрэеў. Калі браць літаратуру заходняй Еўропы, то да спісу далучацца імёны К. Гамсуна, Ф. Кафкі, А. Камю, Э. М. Рэмарка, Э. Хемінгуэя, З. Налкоўскай.

Ужо другі раз на штогадовым найбуйнейшым кніжным кірмашы ў Лейпцыгу выстаўляецца аповесць М. Гарэцкага “Дзве душы” ў перакладзе на нямецкую мову Норбертам Рандау. У кастрычніку 2014 года ў Берліне гэтая аповесць стала першай у рэйтыngu кніг, выдадзеных па-нямецку выдавецтвам “Гугальц”. Норберт Рандау — легендарны чалавек былой ГДР, дзе ён тры гады жыцця (1962—1965 гг.) правёў у дзевяці турмах “рабоча-сялянскай краіны”, за “антыдзяржаўныя падбукторванні” і “дапамогу нелегальнай эміграцыі”. Падчас зняволення яго сястра Гундула выйшла замуж за беларуса Уладзіміра Чапегу, выпускніка Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта.

Праз знаёмства са шваграм Норберт зацікавіўся беларускай літаратурай — большасць перакладаў яны рабілі ўсе разам.

Нельга не адзначыць меркаванне пра аповесць самога нямецкага перакладчыка: “Гэта скандал, што мы на Захадзе настолькі сляпыя ў дачыненні да беларускай літаратуры, якая ёсць неад’емнай часткай еўрапейскай культурнай гісторыі” [2, с. 123].

Варта адзначыць, што творчая спадчына класіка беларускай літаратуры выклікае цікавасць не толькі сярод еўрапейскага, але і кітайскага чытача, асабліва падчас вывучэння апошнімі рускай мовы. Як адзначае А. Міхайлава: “Особую роль играет текст белорусской культуры на занятиях по русскому языку как иностранному (РКИ), поскольку в данном случае, благодаря русскому языку, иностранные учащиеся имеют возможность ознакомиться с произведениями белорусских авторов, переведенными на этот язык. ... Имя Максима Ивановича Горьцкого (1893—1938) — выдающегося белорусского прозаика, классика национальной литературы, следует сообщать иностранным студентам старших курсов, магистрантам и аспирантам, которые уже

способны воспринять содержание художественного текста на русском языке” [3, с.147].

Дадзены артыкул будзе грунтавацца на матэрыялах штогадовай міжнароднай канферэнцыі “Гарэцкія чытанні”, аўтарамі якой з’яўляюцца магістранткі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, прадстаўніцы Кітая. Словазлучэнне “кітайскі чытач” будзе выкарыстоўвацца як кантэкстуальны тэрмін.

Такім чынам, першае, што можна адзначыць: чытачы накіроўваюць сваю ўвагу на невялікія памеры апавядання, аднак гэта і зразумела — вялікія памерам творы вельмі складаныя для ўспрыняцця замежным чытачом. Адно з абраных студэнтамі апавяданняў Максіма Гарэцкага — “Усё мінаецца” (“Все проходит”) (1913). Увага ў ім сканцэнтравана на думках маладога дзецюка, яго імгненых пачуццях, выкліканых назіраннем за хмарамі: “Выйшаў малады, а засмучоны дзецюк з душнае хаты ў прахалодлівы садок. Сеў на лавачку, зірнуў на неба і падумаў: “Там чорныя хмары, а паміж іх светлыя лапікі. І вецер сцюдзенаваты. Будзе дождж. Але прыемна...””.

І ўздумаў ён на тое, што было некалі пад такім жа самым небам. І сказаў сабе самому, уздыхнуўшы:

— Мінуўся год, мінулася каханне, і пастарэў я ... Так. Усё мінаецца” [1, с.102].

Стылістыка апавядання набліжана да імпрэсіяністычнай манеры пісьма: кожны сказ — як мазок пэндзля, надзяляе твор новым эмацыйным адценнем. Відавочна, што твор носіць філасофскі характар, і менавіта гэта яго якасць і становіцца аб’ектам увагі кітайскага чытача. “Предложения этого рассказа красивые, как пейзаж”, — отмечаят кітайскі чытаць. “Жизнь человека длинная и сложная. Мы живем в мире, в котором есть война, смерть, болезнь и т.д., поэтому нам нужны храбрость и оптимизм, но в нашей жизни есть и много хорошего. Например, у каждого человека есть детство. В детстве мы все были счастливы. В жизни мы обладаем многим: родители дали нам жизнь, педагоги — знания, супруги — любовь, друзья — дружбу... Поэтому если человеку весело, он имеет 24 часа, и если ему грустно, у него тоже 24 часа, времени не больше, не меньше. Значит, нужно стараться сделать так, чтобы жизнь была прекрасной. Когда человек счастлив, он не должен забывать, что это не вечно, и когда несчастлив, тоже не стоит об этом забывать” [4, с.155].

Аднак, найбольшую каштоўнасць складае не рэфлексія на тэму апавядання, а тая паралель, якую адкрывае для беларускай аўдыторыі кітайскі чытач, супастаўляючы апавяданні М. Гарэцкага з творами

кітайскага празаіка Лу Сіня (1881-1936) — заставальніка сучаснай кітайскай літаратуры, пісьменніка пачатку першай паловы XX стагоддзя, які аказаў моцны ўплыў на развіццё літаратуры і грамадска-палітычнай думкі і стаў шырока вядомым сваім зборнікам “Запіскі вар’ята” (“Записки сумасшедшего”). “В прозаических произведениях М. И. Горьцкого и Лу Синя много общего, — отмечает магистрантка Хуан Яхуэй. — Во-первых, это их герои — обычные люди, казалось бы, ничем не выделяющиеся, но при более пристальном рассмотрении демонстрирующие глубину души, нравственность, человеческое достоинство; «маленький» человек в них на самом деле является очень значительным, он — это Человек с большой буквы. Во-вторых, это глубина психологического анализа. Путем привлечения внимания читателя к каким-то, на первый взгляд, незначительным деталям, писатели сообщают нам очень важную информацию о внутреннем мире своих героев. В-третьих, это философский характер произведений. М. И. Горьцкий и Лу Синь акцентируют не временное, а вечное в человеческом существовании и жизни природы. В-четвертых, язык их произведений богат и выразителен, что выявляется даже при исследовании переводов с белорусского и китайского языков на русский язык” [4, с. 157].

Менавіта за такую кампаратывісцкую пару хочацца выказаць кітайскаму чытачу вялікую ўдзячнасць.

Лу Сіня, як і Максіма Гарэцкага, хвалявалі праблемы “маленькага чалавека” ў вялікай дзяржаве, непакоіла народная пасіўнасць у барацьбе за права “людзьмі звацца”. Нават аглядавае знаёмства з творчасцю кітайскага класіка выклікае пачуццё “знаёмай літаратуры”, “відавочнай праблематыкі” і “зразумелага вырашэння канфлікту”. Для прыкладу возьмем апавяданні Лу Сіня “Радзіма”(1921) і Максіма Гарэцкага “Роднае карэнне”(1913). Нават непрафесійны чытач адзначыў бы аднолькавы характар экспазіцыі. “В родное село, от которого меня отделяло более двух тысяч ли пути и двадцать с лишним лет разлуки, я возвращался в сильные холода. Зима была в разгаре, и чем ближе я подъезжал к родным местам, тем утрюмее становилась погода: ледяной ветер с воем врывался в каюту, сквозь щели в навесе, под желто-серым небом, виднелись разбросанные по берегам пустынные деревушки без малейшего признака жизни. Сердце невольно сжималось от тоски,” — так распачынае апавяданне Лу Сінь [5]. Падобную рэфлексію выражае і герой апавядання Максіма Гарэцкага: “Як многа слаўнага ў нашых вёсках, сёлах, а тым часам як яны непарушна-мёртвыя ў жыцці. Час ідзе — угары , у воздусі лётаюць аэрапланы, дырыжаблі; пад вадой живуць людзі, як на зямлі; перагаварываюч-

ца на тысячы вёрст; даходзіць да таго, што думаюць замаражываць чалавека на колькі трэба часу і ўзноў аджыўляць яго; усё ідзе шпарка ўперад, толькі нашу вёску, як абросшы мохам камень каля шляху, з мясціны не скранеш...Сумна, сумна ” [1, с.59]. Відавочнае падабенства агульнага матыву апавядання — суму аб дарэмна страчаным часе жыхароў, аддаленых ад цывілізацыі, уражае на працягу ўсяго твора. Безумоўна, пісьменнікі вядуць аповед праз прызму ўласных культур, адлюстроўваюць нацыянальны быт з яго павер’ямі і паданнямі, светаўспрыняццём і светаразуменнем, але аснова канфлікту — сутыкненне беднасці і заможнасці, асветы і невуцтва, мясцовых забабонаў і рацыянальнага досведу ў абодвух пісьменнікаў вельмі блізкая.

Аднак, гэта не адзіны момант літаратурнай блізкасці, падказаны беларускай аўдыторыі кітайскім чытачом. Агульнавядома, што Лу Сінь займаўся вывучэннем рускай мовы і асабліва цікавіўся творамі Мікалая Гоголя. Менавіта Гогалеўскія “Запіскі вар’ята” натхнілі яго на напісанне ўласнага твора пад аднайменнай назвай. Што прывабіла кітайскага пісьменніка ў такой далёкай, на першы погляд, літаратуры? Як ні дзіўна — маска вар’ята, пад прыкрыццём якой Гоголь выкрываў існуючую рэчаіснасць. Так, менавіта форма дзённіка і асаблівы прыём крытыкі грамадскага зла звязалі двух выбітных майстроў слова Гоголя і Лу Сіня. Варта адзначыць, што маску вар’ята спрабаваў прымерыць сваім героям і беларускі класік Максім Гарэцкі.

Але ж мы адышлі ад праблемы “кітайскага чытача”. Нягледзячы на тое, што кітайскі непадрыхтаваны чытач бачыць у кампаратывісцкай пары Максім Гарэцкі — Лу Сінь толькі сугучча ў вобразным бачанні свету, для чытача-прафесіянала ён адкрывае трыяду Максім Гарэцкі — Лу Сінь — Мікалай Гоголь, а разам з тым і падводзіць да разважання пра ідэнтычнасць мастацкай манеры класікаў літаратуры, якія з розных куткоў свету спрабавалі данесці нам гісторыі ўладкавання палітычнага і сацыяльнага ладу жыцця, тоеснасць шляхоў барацьбы маленькага чалавека за свае правы. Распавядалі пра жаданне маленькага чалавека адчуваць прыгожосць нават сярод бруду быту, праяўляць духоўнасць у атмасферы суцэльнага гвалту над асобай.

Варта падкрэсліць важнасць наяўнасці ў беларускай літаратурнай прасторы трактовак мастацкіх твораў замежным чытачом, тым больш кітайскай чытацкай аўдыторыяй. Першаснае ўспрыняццё тэксту, так бы мовіць, на свежае вока, раскрывае нечаканыя грані зместу, расстаўляе акцэнтны прызму разумення іншай культуры, выклікае нетыповыя для мясцовага чытача асацыяцыі, а гэта значыць — дае твору новае жыццё.

Літаратура

1. Гарэцкі, М. Збор твораў. У 4-х т. Т.1 Апавяданні. — Мінск: Маст. літ., 1984. — 446 с.
2. Ермаловіч, В. Аповесць Максіма Гарэцкага “Дзве душы” ў перакладзе на нямецкую мову вядомым славістам і перакладчыкам Норбертам Рандаў / В. Ермаловіч // Максім і Гаўрыла Гарэцкія : XXIII Гарэцкія чытанні: матэрыялы чытанняў (17 красавіка 2015). Мінск, 2015. — С. 123–126.
3. Михайлова, А. Биография и творчество М.И. Горьцкого на занятиях по РКИ с иностранными учащимися музыкального профиля / А. Михайлова // Максім і Гаўрыла Гарэцкія : XXII Гарэцкія чытанні: матэрыялы чытанняў (26 чэрвеня 2014). Мінск, 2014. — С. 141–146.
4. Михайлова, А. Хуан Яхуэй. Рассказы М.И. Горьцкого в восприятии иноязычного читателя: художественная концепция, филологический анализ, параллели с китайской литературой / А. Михайлова, Яхуэй Хуан // Максім і Гаўрыла Гарэцкія : XXII Гарэцкія чытанні: матэрыялы чытанняў (26 чэрвеня 2014). Мінск, 2014. — С.147–153.
5. Лу Синь. Повести. Рассказы / Синь Лу. — Москва: Худ.лит., 1971. — 565 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://coollib.com/b/192058/read#t8>. — Дата доступа: 13.12.2017.

В. П. Старжинский БНТУ (г. Минск)

Н. П. Скляр МГСП (г. Минск)

ГДЕ НАШИ БЕЛОРУССКИЕ ХУАЦЯО

В последнее время мы очень много говорим об инвестициях, которые должны прийти в нашу экономику от зарубежных инвесторов. Эти инвестиции, а с ними и новые технологии придадут новый импульс нашим предприятиям, произойдет обновление продукции, она будет конкурентоспособной на мировых рынках и начнется модернизация всего белорусского общества. Однако все ли мы делаем для того, чтобы к нам пришел инвестор, как зарубежный, так и внутренний, учитываем ли мы опыт других стран.

Уже становится неприличным обращаться к опыту Китая, и, тем не менее, нельзя отбрасывать опыт этой страны, следует внимательно приглядеться, изучить его и по возможности взять на вооружение. Можно констатировать, что на момент начала реформ китайская промышленность и сельское хозяйство находились в крайне отсталом состоянии, с беспросветной бедностью населения, доходящей до повсеместного физического голодания, с практически полным искоренением представителей «китайской интеллигенции», трудовым «псевдообразованием» в деревне во времена «культурной революции», невероятной скученностью народа и другими проблемами. Китаю ни-